nieuws

INBO: “Overheid moet meer durven onteigenen voor natuurrealisatie”

nieuws

Om de biodiversiteit te versterken en de doelen van de Europese Green Deal te halen, moet Vlaanderen zich inzetten om een samenhangen natuurnetwerk te realiseren. Daar kan de overheid een handje bij helpen door onder meer ruimtelijke bestemmingen te wijzigen, eigen gronden in te zetten of gronden te verwerven. Dat stelt Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) in het nieuw Natuurrapport dat deze week voorgesteld werd. "Elk van deze instrumenten is gebaat bij het wijzigen van het ‘absoluut’ eigendoms- en gebruiksrecht ten voordele van het algemeen belang. Het verwerven van gronden gaat gemakkelijker als er, indien nodig, ook onteigend kan worden."

20 SEPTEMBER 2023 – LAATST BIJGEWERKT OM 20 SEPTEMBER 2023 22:27

Jozefien Verstraete

Lees meer over:
natuur



Naast waterschaarste en – overlast is de realisatie van een samenhangend natuurwerk volgens INBO één van de vier biodiversiteitsuitdagingen waar Vlaanderen voor staat. Zo heeft Vlaanderen een beter natuurnetwerk nodig dat ook buiten de beschermde gebieden voldoende moet functioneren. “De resterende natuur die we in Vlaanderen hebben, bestaat over het algemeen uit natuursnippers”, aldus INBO. “Deze snippers zijn niet groot en bovendien onvoldoende met elkaar verbonden. Hierdoor raken onder meer dieren- en plantensoorten niet spontaan van het ene natuurgebied naar het andere. Tel daar de extra druk bij op van onder meer klimaatverandering, vermesting, verzuring en toenemend ruimtebeslag en dan wordt al snel duidelijk dat er ook buiten de natuurgebieden aan biodiversiteit gewerkt moet worden.”

> **“Als overheden meer durven te onteigenen, kan dat ervoor zorgen dat eigenaars vlugger in der minne gaan verkopen, omdat ze weten dat ze anders onteigend kunnen worden**
>
> INBO - Natuurrapport 2023

Overheid moet rechtstreeks ingrijpen

Zoals INBO formuleert, dient het rapport als inspiratiebron voor een politieke en maatschappelijke dialoog rond een "transformatief biodiversiteitsbeleid" en reikt het oplossingspaden aan om mens en natuur beter te verwerven. Zo adviseert INBO onder andere dat de overheid rechtstreeks moet ingrijpen bij het realiseren van een natuurnetwerk. Het instituut wijst op een actief grondenbeleid dat Vlaamse, provinciale en lokale overheden moeten voeren. “Ze kunnen enerzijds hun eigen gronden inzetten die bijvoorbeeld kunnen fungeren als experimenteergronden waarop landbouwers nieuwe teelten, technieken en rotaties kunnen ontdekken zonder grondkosten. Anderzijds kan de overheid ook gronden verwerven.” Bij dit laatste stelt het rapport dat de overheid moet durven onteigenen als "zachtere instrumenten zoals aankoop in der minne falen".
Onteigenen zou een tweeledig resultaat hebben volgens INBO. Zo zou het resulteren in meer verwerving van natuurgebied maar ook een atmosfeer creëren waarin eigenaars minder weerstand zouden bieden en vaker voor een minnelijke schikking zouden opteren. “Onteigening zou vooral relevant zijn om de laatste enclaves binnen robuuste natuurkernen in bezit te krijgen”, stelt het rapport. “Bovendien zouden eigenaars vlugger in der minne gaan verkopen omdat ze weten dat ze anders onteigend kunnen worden, indien overheden dit meer zouden durven doorvoeren.”
“Onteigening is de uitzondering en moet dit ook blijven”, zegt Marc Doutreluingne, advocaat in eigendomsrecht en agrarisch recht, in een reactie aan VILT. Een overheid kan volgens hem ook niet zomaar een eigenaar onteigenen. “Het collectief belang en het openbaar nut moet ook telkens terecht grondig gemotiveerd worden bij onteigeningsprocedures.”
Een ander voorstel in het rapport om natuur meer centraal te zetten in de besluitvorming, is het toekennen van een rechtspersoonlijkheid aan natuur. Al stelt INBO zelf in het rapport dat dit op korte termijn weinig waarschijnlijk zal gebeuren. Een mening die Doutreluingne deelt. “Natuur rechtspersoonlijkheid bieden is te verregaand en zou betekenen dat een bepaalde overheid namens de natuur zou kunnen optreden. De overheid beschikt nu reeds over voldoende instrumenten voor natuurbehoud een natuurbescherming.”

> **“De prijs is hoog om schadelijke milieudrukken te bekostigen omdat 'verliezers’ van de transformatieve veranderingen in ons voedsel- en woonsysteem verwachten dat de overheid hen vergoedt**
>
> INBO - Natuurrapport 2023

'Verliezers’ kosten overheid veel geld

Om een samenhangend natuurnetwerk te realiseren en schadelijke milieudrukken aan te pakken, is veel geld nodig. “Ook daaraan is er bij de overheid een gebrek”, aldus INBO-onderzoekers. “De kostprijs is hoog omdat de ‘verliezers’ van de transformatieve veranderingen in ons voedsel- en woonsysteem verwachten dat de overheid hen vergoedt, en omdat de overheid ervoor kiest om het verlies maximaal te vergoeden om de weerstand tegen verandering te beperken.”
Volgens INBO kan de overheid binnen haar totale budget meer middelen voor natuur vrijmaken door het budget voor andere zaken te verkleinen. “In eerste instantie komen milieuschadelijke subsidies zoals verlaagde btw op pesticiden dan in het vizier. Het uitfaseren van die subsidies kan ervoor zorgen dat er minder geld nodig is om milieudrukken te remediëren en een bijkomend deel van het overheidsgeld vrijkomt voor natuur.”

Gezamenlijke taak

Maar de overheid kan het niet alleen, het rapport stelt dat het realiseren van een samenhangend natuurnetwerk een gezamenlijke taak is. “De overheid beschikt niet over voldoende grond, menskracht en financiële middelen om in haar eentje een samenhangend natuurnetwerk te realiseren en te beheren”, aldus INBO. Zo kijkt INBO ook in de richting van eigenaars en gebruikers. “Maar die broodnodige samenwerking verloopt stroef: binnen de huidige maatschappij primeren individuele belangen, en er is doorgaans een lage bereidheid om tot een compromis te komen”, stelt het rapport.

"Hoewel eigendomsrechten volgens de wetgeving niet absoluut zijn, bestaat die perceptie wel bij eigenaars van een grond", gaat het rapport verder. "Volgens de wetgeving kan de overheid beperkingen opleggen omwille van collectieve belangen. Die beperkingen moeten niet vergoed worden, tenzij de wetgever dit expliciet voorziet of het eigendomsrecht ernstig verstoord wordt, zoals bijvoorbeeld bij een bouwverbod. De vergoeding moet niet de volledige ‘schade’ compenseren, maar wel voldoende billijk zijn. Het is een politieke keuze om planschade, wanneer grond minder waard wordt door een wijziging van een bestemmingsplan, maximaal te vergoeden. De vergoeding voor planschade is ook veel hoger dan de gehanteerde vergoeding in onze buurlanden.”
Dat het eigendomsrecht nu al als niet absoluut wordt genomen door overheidsinstanties, getuigt ook Doutreluingne: “Het eigendomsrecht is sedert geruime tijd al niet meer als absoluut te beschouwen en moet buigen voor het concreet gemotiveerd openbaar nut mits billijke vergoeding. We merken dat er ook een evolutie zit in het begrip ‘openbaar nut’. In procedures wordt het

begrip inzake natuur en bos breder beoordeeld, zonder dat hiervoor een wetswijziging vereist is. Het begrip lijkt mee te evolueren met maatschappelijke waarden. Zo wordt bebossing door de Raad van State al even niet meer beschouwd als zonevreemd in agrarisch gebieden."
De vergoeding voor planschade bij ons wordt op een nagenoeg gelijkaardige manier als de buurlanden berekend, geeft Doutreluingne mee. "Wat niet billijk is en eigendomsbeperkend werkt, zijn de opeenvolgende mestwetgevingen en bestemmingswijzigingen die kunnen gebeuren zonder planschade. In dergelijke gevallen is er sprake van feitelijke waardevermindering zonder vergoeding."

> **Natuurherstel moet tot stand komen door teamwork. Maar een gezamenlijk verhaal schrijven, vraagt om vertrouwen tussen de partijen. Dat is ver te zoeken in de huidige sfeer van wantrouwen en polarisatie**

INBO - Natuurrapport 2023

Verzoeningspoging

De samenwerking tussen natuur en landbouw zijn essentieel om een samenhangend natuurnetwerk te realiseren, stelt het rapport. Ook de bebouwde omgeving heeft er alle baat bij om natuur een centrale plaats te geven. Maar het ontbreekt echter aan een gezamenlijk verhaal dat de verschillende actoren kan enthousiasmeren. "Op dit moment staan natuur en landbouw lijnrecht tegenover elkaar. Deze moeten terug verzoend worden met elkaar", aldus INBO. "Een goed startpunt is benoemen wat hen verbindt: het beheer van de diverse cultuurhistorische landschappen die Vlaanderen rijk is. Bovendien kampen ze met dezelfde problemen, zoals de hoge grondprijzen. Daardoor kunnen noch landbouwers, noch de natuursector gemakkelijk grond verwerven."
"Ook door de landbouw opnieuw meer af te stemmen op het fysische systeem, kunnen we landbouw en natuur met elkaar verzoenen. Er is zowel plaats voor natuur in landbouwgebied, maar ook voor landbouw in natuurgebied", gaat het rapport verder. "Het 'nieuwe' landbouwmodel focust onder meer op de bodem en natuurlijke plaagbestrijding. Binnen dit model worden landbouwers ook maatschappelijk en financieel erkend voor hun rol als voedselproducent. Maar een dergelijke gebiedsgerichte toekomstvisie ontbreekt op beleidsniveau. Dat komt onder andere omdat bij landbouw ook economische factoren meespelen, zoals de keuze tussen exportgericht of lokaal ingebed. Het beleid dient dus ook economische keuzes te maken om tot een gebiedsgerichte toekomstvisie te komen", besluit het Natuurrapport.



Uitgelicht

Flexibele en motiverende beheerovereenkomsten leiden tot meer resultaat

nieuws

Landbouwers zijn bereid innovatieve beheerovereenkomsten toe te passen als de contracten motiverend, betrouwbaar en duidelijk zijn in plaats van beperkend en vaag. De administ...

5 JUNI 2023

Lees meer

VILT vzw

Bd Simon Bolivar 17
1000 Bruxelles

Contact

M • info@vilt.be

Volg ons op:

screenreader.visit us on our facebook page: https://www.facebook.com/vilt.nieuws/
screenreader.visit us on our linkedin page: https://www.linkedin.com/company/vilt-vzw/
screenreader.visit us on our instagram page: https://www.instagram.com/vilt.nieuws
screenreader.visit us on our x page: https://x.com/vilt_nieuws

screenreader.visit us on our bluesky page: https://bsky.app/profile/viltnieuws.bsky.social

---

© 2026 VILT vzw, all rights reserved |
Privacy policy
Copyright
Cookie Policy
Cookie instellingen aanpassen

Crafted by Brigada